

İdare Hukuku Pratik Olay Çalışmasına İlişkin Notlar

Yetki	Şekil	Sebeup	Konu	Maksat
Yer bakımından	Yazılılık	Temel ilkeler	Geriye yürümezlik	
Zaman bakımından	Şekil kuralları arasında ayırım	Orantılılık	Kazanılmış hak	
Görev alanı (konu) bakımından	Uygulanma koşulu olarak şekil	Makul süre	Haklı beklenti	
Yetki sakatlıkları	Gereke ilkesi			
Yetki devri-imza devri-yetkide paralellik	Toplantı ve karar yeter sayısı, görüşme usulü			
Vekalet-Tedvir	Savunma ve görüş alma			
	İşlemlerde kanun yolları ve süresinin belirtilmesi zorunluluğu			
	Şekil ve usulde paralellik ilkesi			

Pratik çalışma metninde idari işlemin unsurlarına ilişkin bir değerlendirme yapılması istenmektedir. Bu itibarla, yukarıdaki tabloda genel olarak idari işlemin unsurlarında tartışılan konular yer almaktadır.

Aşağıdaki soruları birbirinden bağımsız olarak ve varsayımsal durumlara göre değerlendiriniz.

1. Yetki Unsuru

a) İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin tramvay hattı projesini hayata geçirme konusunda yetkili olup olmadığını değerlendiriniz.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (m. 7) ve 5393 sayılı Belediye Kanunu (m. 14) kapsamında, şehir içi ulaşımı düzenleme yetkisine sahiptir. Ayrıca, toplu taşıma projeleri geliştirmek ve uygulamak konusunda belediyeye geniş yetkiler tanınmıştır. Bu doğrultuda, İBB'nin Kadıköy-Maltepe tramvay hattını planlama ve uygulama yetkisi bulunmaktadır.

b) Projenin gerçekleştirilmesi sırasında başka bir idari merciinin (UKOME, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı vb.) yetki alanına müdahale edilip edilmediği iddia edilebilir mi?

Proje sırasında başka bir idari merciinin (UKOME, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü vb.) yetki alanına giren bir işlem tesis edilip edilmediği incelenmelidir. Olayda,

(İBB)'nin Bağdat Caddesinin büyük bir bölümünü uzun süreliğine kapattığı ifade edilmiştir. Oysa, Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezi Yönetmeliğinde (m.18/g), “Büyükşehir belediyesinin sınırları içinde kalan karayollarının bir kısmının veya tamamının yoldan faydalananların bir kısmına veya tamamına kapatılmasına” UKOME'nin karar vermeye yetkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, (İBB)'nin, Bağdat Caddesinin bir bölümünü kapatılmasına ilişkin kararı yetki unsuru yönünden sakattır. Sakatlığın türünü tespit etmek için aşağıdaki tablo yol gösterici olacaktır.

Yetki Gaspı	Yetki Tecavüzü	Fonksiyon Gaspı
İdare adına irade açıklamaya yetkili olmayan kişi veya kişilerce işlem yapılması halinde işlem yok hükmünde sayılır. Bu tür yetki sakatlıkları “yetki gaspı” olarak adlandırılır.	İdare adına irade açıklamaya yetkili bir kamu görevlisi veya idari merciin, başka bir idari mercii veya görevlinin yetkisine giren bir konuda karar almasına “yetki tecavüzü” denmektedir. Bu tür işlemler ilke olarak yok hükmünde değildir. Ancak “ ağır ve bariz yetki gaspı ” yok hükmündedir.	İdarenin yasama ve yargının görev alanında işlem yapması “ fonksiyon gaspı ” olarak nitelendirilmektedir. Bu tür işlemler yok hükmündedir. İstisna: Fiili ajan

Bu bağlamda, İBB'nin söz konusu faaliyet için idare adına irade açıklamaya yetkili bir merci olmasına rağmen başka bir idari merci olan UKOME'nin yetki alanına giren bir konuda karar aldığı için olayda yetki tecavüzü söz konusudur.

2. Şekil Unsuru

a) İBB'nin yetkili olduğu varsayımında, minibüsçüler ve işletme sahiplerinin görüşlerini almadan bu projeyi yürürlüğe koymuşsa, bu durum şekil unsuru açısından bir sakatlık doğurur mu?

İdari işlemler, belirli şekil kurallarına uygun olarak tesis edilmelidir. Büyükşehir Belediyeleri Ulaşım ve Koordinasyon Merkezi Yönetmeliğinde (m. 17/2), “ulaşım sektörü ile ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ihtisas meslek odalarının temsilcileri de oy hakkı olmaksızın davet edilerek görüşleri alınır.” denilmektedir. Bu durumda, minibüsçülerin ve işletme sahiplerinin bağlı olduğu meslek odalarının temsilcilerinden görüş alınması bir şekil şartıdır. Kamuya etkisi büyük olan projelerde ilgili tarafların görüşlerinin alınması ve katılımcı bir süreç işletilmesi beklenir. Dolayısıyla, olayda tesisi edilen idari işlem şekil unsuru açısından da sorunludur.

b) Şekil eksiklikleri her zaman işlemin iptaline neden olur mu, yoksa işlemin esasına etkisi olup olmadığı mı dikkate alınmalıdır?

Danıştay'ın yerleşik içtihatlarına göre, her şekil eksikliği işlemi sakatlamaz. Şekil unsuru, işlemin esasına doğrudan etkili olmadığı sürece tek başına iptal sebebi olmayabilir. Eğer projeye ilişkin karar, usulüne uygun toplantılarla alınmış, resmi prosedürler takip edilmiş ancak belirli bir kesimin görüşü eksik kalmışsa, mahkeme bunu iptal sebebi olarak değerlendirmeyebilir. Fakat bu eksiklik, kararın demokratik meşruiyetini zayıflatabilir.

3. Konu Unsuru

a) İdari işlemin konusu, Bağdat Caddesi'nin uzun bir süre trafiğe kapatılmasıdır. Bu işlem, konu unsuru bakımından hukuka aykırı olabilir mi?

İdari işlemin konusu, Bağdat Caddesi'nin uzun bir süre trafiğe kapatılmasıdır. Bir idari işlemin konusu, hukuka ve kamu düzenine aykırı olamaz. Bağdat Caddesi gibi ekonomik ve sosyal açıdan önemli bir güzergahın uzun süre trafiğe kapatılması, ölçülülük ilkesine aykırı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Alternatif yollar ve çözüm önerileri (örneğin etap halinde inşaatın yürütülmesi) oluşturulmadan yapılan bu tür bir kısıtlama, konu unsuru bakımından ölçülü olmadığından hareketle hukuka aykırı olduğu ileri sürülebilir.

b) İşlemin konusu hukuka aykırıysa, bu durum iptal davasında nasıl değerlendirilir?

Eğer işlemin konusu, şehir içi ulaşımı iyileştirmekten çok belirli bir kesime zarar verecek şekilde düzenlenmişse veya alternatif çözüm yolları göz ardı edilerek belirlenmişse, mahkeme işlemin konusunun hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptal kararı verebilir.

4. Sebep Unsuru

a) İBB'nin sunduğu gerekçe olan "şehir içi ulaşımın iyileştirilmesi", bu düzenleme için yeterli ve geçerli bir sebep teşkil eder mi?

İBB, işlemin sebebi olarak şehir içi ulaşımı iyileştirme ve toplu taşıma kullanımını artırma amacını göstermektedir. Eğer gerçekten de projeye ilişkin yapılan trafik analizleri, ulaşım etütleri ve planlamalar bu amaca hizmet ediyorsa, sebep unsuru bakımından hukuka aykırılıktan söz edilemez.

b) Eğer düzenlemenin arkasında başka bir neden olduğu (örneğin belirli firmalara ekonomik avantaj sağlanması) iddia edilirse, sebep unsuru açısından nasıl bir değerlendirme yapılmalıdır?

Minibüsçüler ve işletme sahipleri, bu düzenlemenin arkasında başka sebepler olduğunu (örneğin belirli bir firmaya ekonomik avantaj sağlamak veya belirli kesimleri şehir dışına itmek) iddia ederse, mahkeme bu iddiaları incelemesi gerekmektedir. Eğer idari işlemin sebebi olarak gösterilen gerekçeler gerçeği yansıtmıyorsa veya işlem, açıkça hukuka aykırı bir neden üzerine kuruluysa, sebep unsuru bakımından idari işlem iptal edilir.

5. Amaç Unsuru

a) İşlemin amacı, kamu yararını sağlamak olarak gösterilmektedir. Ancak, minibüsçüler ve işletme sahipleri, ekonomik zarar gördüklerini ileri sürmektedir. Bu durumda kamu yararı nasıl yorumlanmalıdır?

İdari işlemler, kamu yararı amacıyla yapılmalıdır. İBB, projenin kamu yararına hizmet ettiğini savunmaktadır. Ancak, minibüsçüler ve işletmeler, bu düzenlemenin kamu yararından çok kendilerini ekonomik olarak zarara uğrattığını iddia etmektedir. Kamu yararı, yalnızca toplu taşıma sistemini geliştirmekle değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal dengeleri korumakla da ilgilidir. Eğer proje, yalnızca bir grubun yararına olacak şekilde düzenlenmişse, kamu yararı ilkesi ihlal edilmiş demektir.

b) Eğer mahkeme, işlemin asıl amacının kamu yararına değil, belirli kesimlere menfaat sağlamaya yönelik olduğuna kanaat getirirse, işlemin hukuki sonucu ne olur?

Eğer mahkeme, işlemin amacının kamu yararına hizmet etmekten çok belirli bir gruba ekonomik avantaj sağlamak veya belirli bir kesimi mağdur etmek olduğunu tespit ederse, işlemin iptali gerekir. Amaç unsuru, idari işlemin meşruiyetini doğrudan etkilediği için, bu unsurun ihlali işlemi sakatlar.